

Лущик Ю.М., Пікулицька Л.В.

Сумський національний аграрний університет

Робота над засвоєнням лексичних одиниць під час вивчення російської мови як іноземної

Вивчення російської мови як іноземної студентами підготовчого відділення є обов'язковою умовою подальшого успішного навчання у ВНЗ України, розвиває їх інтелектуально й естетично.

Велику увагу потрібно приділяти навчанню лексичній стороні мови студентів-іноземців, тому що лексика є найважливішим компонентом мовної діяльності. Вони повинні опанувати будівельний матеріал для здійснення спілкування й взаємодії.

Адекватні способи презентації та семантизації лексики на початковому етапі є наріжним каменем подальшої успішної діяльності слухачів у процесі оволодіння мовою. Також очевидно, що робота над лексичними одиницями на цьому рівні викладання російської мови як іноземної не завершується лише етапами презентації та семантизації. Надзвичайно важливим є те, як це слово буде опрацьовуватися, а також у які контексти нам вдасться його включити. Саме від характеру тренування залежить сила запам'ятовування слова.

Автоматизація дій студентів з новими лексичними одиницями активного словника – це наступний крок у роботі над лексикою. Практична мета навчання іноземної мови – спілкування в усній і письмовій формах, з одного боку, та важливість цілеспрямованого подолання лексичних труднощів, з іншого, викликають необхідність поєднання роботи над засвоєнням слів у зразках мовлення у відповідності до ситуації спілкування з роботою над ізольованими словами, (але остання робота збільшується на середньому і особливо на поглибленому рівні, де формується переважно пасивний лексичний мінімум у процесі самостійного читання.) Основним типом вправ тут є рецептивно-репродуктивні та продуктивні умовно-комунікативні вправи, в яких студент сприймає зразок мовлення (ЗМ) і виконує з ним певні дії (в усній або письмовій

формі) згідно із створеною викладачем ситуацією мовлення, виконуючи такі види вправ:

- імітація ЗМ;
- лаконічні відповіді на загальні запитання викладача (ІК 3);
- підстановка у ЗМ;
- завершення ЗМ;
- розширення ЗМ;
- відповіді на інші типи запитань (ІК2);
- самостійне вживання лексичної одиниці у фразі/реченні;
- об'єднання ЗМ у надфразові єдності – діалогічну та монологічну.

Поряд з умовно-комунікативними у процесі засвоєння лексичних одиниць застосовуються також і некомунікативні вправи:

а) *на засвоєння форми і значення лексичних одиниць*;

- повторення слів, словосполучень і мовленнєвих кліше за викладачем/диктором з виділенням наголосу, важкого звука, звукосполучення;
- групування слів за різними формальними ознаками: словотворчими компонентами, частинами мови тощо;
- розташування слів в алфавітному порядку;
- згадування і називання усіх видових понять при називанні певного родового поняття (наприклад, меблі – стіл, стілець, шафа тощо);
- вибір з ряду слів того слова, що відповідає (не відповідає) даній темі;
- заповнення пропусків у реченнях відповідними словами;
- називання слова за його зображенням;
- вибір антоніма;

б) *на засвоєння сполучуваності слів*:

- складання словосполучень з окремих слів;
- розширення речення за рахунок означень до виділених іменників, додатків до дієслів-присудків тощо;
- називання іменників, які можуть вживатися з даним дієсловом, прикметників – з даним іменником тощо;

- вилучення слова (з ряду слів), яке не поєднується з ключовим словом.

На сучасному етапі навчання іноземної мови велике значення надається створенню та обігруванню у процесі навчальної діяльності різноманітних контекстних/комунікативних ситуацій. Вони зазвичай спрямовані на організацію умов для реалізації самостійних висловлювань студентів, коли перед ними стоїть завдання висловити свої думки чи своє ставлення до будь-яких моментів, ситуацій, явищ тощо.

Мовленнєві ситуації – це наступний крок в автоматизації та засвоєнні лексичних одиниць. Акцент на відпрацювання мовних засобів уже зроблено, а ситуації створюють комунікативний фон, тобто ту комунікативну спрямованість, яка сприятиме вживанню слів у мові. Комунікативний фон буде послідовно розкривати сферу застосування лексичної одиниці, ілюструючи «комунікативні можливості» введених слів. Різні мовленнєві ситуації мають підпорядковуватись одній меті: ілюструвати можливості сполучуваності слова, визначати шлях його засвоєння, тому що основним є формування лексичних навичок, а відповідно і мовленнєвих компетенцій.

У підсумку зазначимо, що на початковому етапі переважають усні безперекладні умовно-комунікативні вправи, що виконуються під керівництвом викладача з широким застосуванням хороших форм роботи, лексичних ігор, зображувального і предметного унаочнення. Певна частина вправ має виконуватися письмово як в аудиторії, так і вдома.

На початковому етапі необхідно закласти основи володіння іноземною мовою з позиції єдності лексики, фонетики і граматики, що відкриває можливість перейти від розгляду цієї мови як об'єкта вивчення до її використання на практиці як корисного інструменту. Такий підхід закладає підґрунтя для подальшого розвитку знань у певних специфічних галузях, зокрема професійних термінологіях тощо, а також сприяє поступовій модернізації знань у відповідності до мінливих реалій сучасного світу.